TILKONMÄEN LÄHIMETSÄ PELTOLAMMILLA
PUIDEN TAIMIEN OSALLISTAVA ISTUTTAMINEN

24.5.2016

Villi vyöhyke Wild Zone

1. Johdanto

Hankkeen taustalla on havainto, että lähimetsiä ei ole tunnistettu kaupunkisuunnittelussa siten, että asukkaat voisivat itse osallistua niiden hoitoon. Vaikka asukkaiden näkemyksiä kartoitetaan muun muassa metsäsuunnittelun yhteydessä, lähtökohtana on ollut se, että kaupunki tekee tai teettää hoitotyöt. Siten lähimetsät soveltuvat yleensä liikkumiseen kuten läpikulkuun tai ulkoiluun, mutta eivät juuri käsillä tekemiseen.

Hankkeessa luodaan pilottikohde, jossa kokeillaan lisätä asukkaiden mahdollisuuksia osallistua lähimetsiensä hoitoon. Hankkeessa asukkaat osallistuvat kaupunkimetsän hoitoon puiden taimia istuttamalla. Istutettavien taimien puulajit valitaan siten, että ne monipuolistavat ja monimuotoistavat lähimetsien puulajiston koostumusta, kuten esimerkiksi lisäämällä nykyisellään harvojen jalojen lehtipuiden määrää.

Hanke nostaa metsien hoidon uudella tavalla läsnäolevaksi kaupunkilaisten arkeen. Hanke syventää kaupunkilaisten suhdetta lähiluontoonsa kun asukkaat voivat seurata arjen ympäristössään itse istuttamiensa puiden taimien kasvua. Alueiden maisemallisuus ja viihtyisyys lisääntyvät kun kaupunkimetsien puusto monipuolistuu istutuksien seurauksena.

Istutustalkoiden kohteelta on poistettu huonokuntoisia kuusia ja se soveltuu hyvin uusien taimien istuttamiselle

Samalla hanke määrittelee uudella tavalla suomalaista viheralueiden hoitoa. Asukkaiden toteuttamat taimien istutukset lähimetsissä ovat eräs ratkaisu osallistavan demokratian edistämiseen ja julkisten tilojen kehittämiseen yhteisöllisiksi tekemisen ja kohtaamisen paikoiksi.

Kaupunkimetsien käsittely on ollut Suomessa viime vuosina politisoitunutta useissa kaupungeissa luonnonsuojelun näkökulmasta. Hanke purkaa metsätalouden ja luonnonsuojelun välisiä ideologisia raja-aitoja yhdistämällä toimintakenttien toimintatapoja toisiaan tukevalla tavalla kaupunkimetsien hoidon ja asukkaiden osallistamisen kontekstissa. Yleensä puiden taimien istuttamista ei ole tunnistettu luonnonsuojelun keinovalikoimaan kuuluvaksi, eikä toisaalta kaupunkien ulkoilumetsiä ole tunnistettu istuttamalla toteutettavan puuston lajikoostumuksen monipuolistamisen kohteina.

Hankkeen tavoitteena on tuottaa konkreettinen mallikohde kaupunkimetsien osallistavaan hoitoon Suomessa. Onnistuessaan hanke luo uudenlaisen kaupunkisuunnittelun ja kaupunkilaisten arkeen juurtuvan toimintatavan.

2. Toteutus

Hankkeessa järjestetään istutustilaisuus, joissa paikalliset asukkaat istuttavat puiden taimia Tilkonmäenpuiston lähimetsään Tampereen Peltolammilla. Istutustilaisuudessa käytetään työvälineinä lapioita ja multaa. Taimien istuttamisen yhteydessä asukkaat toteuttavat pienimuotoista raivausta, johon riittää työvälineiksi esimerkiksi käsisahat ja vesurit. Istutettavien puiden taimet hankitaan kotimaisilta taimistoilta, jotka ovat erikoistuneet kotimaisiin ja alkuperäisiin luonnonkantoihin. Istutustalkoisiin käytettävät taimet ovat pääosin jalojalehtipuita, joiden taimet ovat hieman varttuneempia (1,5–2 m). Taimet suojataan koska alueella on muun muassa tiheä rusakkokanta.

Kertaluonteisten istutustalkoiden jälkeen metsien hoidosta vastaa Tampereen kaupunki. Villi vyöhyke -yhdistys osallistuu kohteen kehittämiseen siten, että se seuraa istutettujen taimien kuntoa ja kasvua vuosittain. Asukkaiden osallistamisesta kohteen hoitoon tulevaisuudessa neuvotellaan kaupungin kanssa erikseen, kun mahdolliset harvennusvaiheen hoitotoimenpiteet tulevat ajankohtaisiksi 10–20 vuoden kuluttua istutustalkoista.

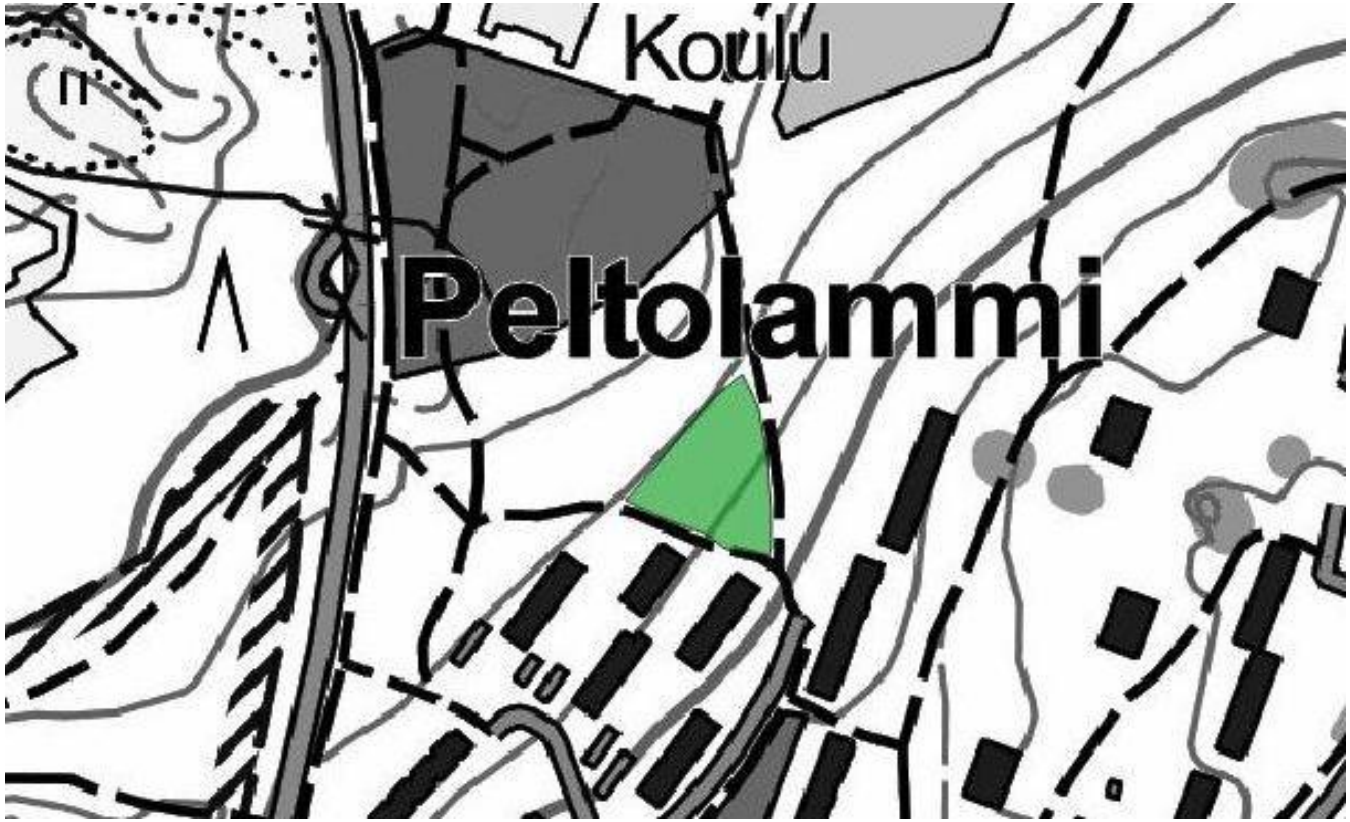

3. Kohde

Alue sijaitsee Tampereella Peltolammin metsälähiössä. Kohteen lähistöllä on suuri määrä rivi- ja kerrostaloja sekä asukkaita. Kohteen omistaa Tampereen kaupunki. Viheralueiden hoitoluokituksessa kohde on C1-lähimetsä. Peltolammin yleissuunnitelmassa (2010) kohde säilytetään pääosin ja sen viereen on suunniteltu uusia rivitaloja. Kohteen vieressä kulkee valaistu ulkoilureitti.

Metsästä on viime vuosien aikana kaadettu turvallisuusriskinä runsaasti varttuneita kuusia, jotka ovat olleet juurikäävän vaivaamia ja pahoin harsuuntuneita. Sen seurauksena alueelle on muodostunut päätehakkuuta muistuttava metsäaukio, joka ei ole alueen virkistysarvojen

kannalta miellyttävä. Kohteen maapohja on pääosin lehtoa. Istutettavan alueen pinta-ala on alle yksi hehtaari.

4. Osallistaminen

Istutustalkoisiin odotetaan osallistuvan 20–30 asukasta. Asukkaiden ei ole välttämätöntä osallistua talkoisiin niiden koko kestoajaksi, vaan he voivat esimerkiksi istuttaa vain yhden puun kauppareissun ohessa. Istutustalkoisiin ei tarvitse ilmoittautua etukäteen. Istutustalkoisiin osallistuvat asukkaat eivät tarvitse työvälineitä, vaan kaikki on saatavilla istutuspaikalla. Jos istutustalkoita ennen ei ole satanut, kohteen maasto on riittävän kuivaa, jotta talkoisiin voi osallistua ilman maastokenkiä. Myös lapset ja lapsiperheet voivat osallistua taimien istuttamiseen.

Asukkaita aktivoidaan istutustalkoisiin tiedottamalla niistä etukäteen, jonka lisäksi talkoisiin voi osallistua myös lyöttäytymällä yhteen paikan päälle sattumalta osuessaan. Aktivoinnin ja tiedottamisen kohderyhmänä ovat kaikki Peltolammin asukkaat, ilmoituskohteet on valittu siten että ne tavoittavat mohdollisimman laajasti Peltolammin asukkaat.

Peltolammiseuraa tiedotetaan alueella järjestettävästä istutustapahtumasta. Seuralta kysytään, onko sen jäsenillä halukkuutta olla mukana aktivoimassa Peltolammin asukkaita osallistumaan kyseiseen hankkeeseen.

Kohteen vieressä on ulkoilureitti, mikä helpottaa asukkaiden osallistumista istutustalkoisiin.

Tapahtumasta tiedotetaan ilmoituksilla, jotka viedään Peltolammin ja lähialueen kauppojen, paikalliskirjaston ja seurakuntatalon ilmoitustauluille. Tapahtumasta tiedotetaan mahdollisesti myös jakamalla flyer-tiedotetta. Istutusalueelle viedään tiedotteita noin yksi viikko ennen talkoita, jotta asukkaat saavat tietoa tulevista talkoista. Tiedotteet sijoitetaan ulkoilureitin varrelle.

Istututustalkoiden järjestäminen ajoitetaan Tampereen Vihreälle Viikolle, jonka tapahtumaksi se ilmoitetaan. Talkoista tiedotetaan Vihreän Viikon järjestäjälle, jotta se voidaan mainita Vihreän Viikon tapahtumalistassa.

Istutustalkoot ilmoitetaan valtakunnallisen Vihervuoden 2016 tapahtumaksi.

Istutustalkoista tiedotetaan myös sosiaalisen median avulla.

5. Materiaalit

Istutustalkoot toteutetaan Tampereen kaupungin kiinteistötoimen, Villi vyöhyke ry:n ja Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) yhteishankkeena.

Istutustalkoita varten tarvitaan 20–30 puuntaimea, mahdollisesti jonkin verran multaa istutuksien tueksi ja taimisuojat. Taimimateriaalit tuottaa Tampereen kaupungin kiinteistötoimi.

Työvälineiksi istutustalkoisiin tarvitaan muun muassa lapioita, sahoja, vesureita, raivausveitsiä ja työhansikkaita. Talkoolaiset vakuutetaan ryhmävakuutuksella. Lisäksi talkoolaisten virkistykseksi tarvitaan mehua ja keksejä. Työvälineet, vakuutuksen ja virvokkeet tuottaa Villi vyöhyke -yhdistys. Yhdistys vastaa myös istutustalkoiden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Hankkeeseen liittyen tehdään Tampereen ammattikorkeakoulun metsätalouden opinnäytetyö. Opinnäyteyössä hankkeessa kokeiltu toimintatapa kuvataan ja dokumentoidaan.

Asukkaat istuttamassa puiden taimia Tesoman metsäpuutarhassa.

6. Aikataulu

Istutustalkoot järjestetään maanantaina 6. kesäkuuta 2016 . Sopiva kellonaika talkoiden järjestämiseksi on 15.00 – 19.00, jolloin myös töistä kotiin palaavat asukkaat ehtivät osallistua taimien istuttamiseen.

Teksti: Jere Nieminen ja Louna Viinikka
Valokuvat ja suunnitelman taitto: Jere Nieminen
Kartat: MML ja Jere Nieminen
http://villivyohyke.fi/

Villi vyöhyke Wild Zone